

BİBLİYOGRAFYA :

Giorgio Levi Della Vida, "Giorgio Levi Della Vida e la letteratura siriana", *Pitagora, Bardanes e altri studi siriaci* (ed. R. Contini), Roma 1988, neşredenin girişi, s. V-XXI; "Levi Della Vida Giorgio", *Convegno di scienze morali storiche e filologiche, Accademia Nazionale dei Lincei, Atti dei convegni 12*, Roma 1957, s. 483-484; *Ricordo di Giorgio Levi Della Vida di Sabatino Moscati, con una bibliografia di Maria Giulia Guzzo Amadasi*, Roma 1968, s. 5-21, 23-46; F. Gabrieli, *La storiografia arabo-islamica in Italia*, Napoli 1975, s. 63-71; a.mlf., "Giorgio Levi Della Vida, 1886-1967", *Orientalisti del Novecento*, Roma 1993, s. 33-46; a.mlf., "Giorgio Levi Della Vida", *RSO, XLIII/3* (1965), s. 281-295; a.mlf., "A dieci anni dalla morte di Giorgio Levi Della Vida (25 Novembre 1967)", *OM, LVII/9-10* (1977), s. 389-390; a.mlf. - S. Moscati, *Giorgio Levi Della Vida : Commemorazione tenuta il 14 marzo 1987 in occasione del ventennale della scomparsa*, Roma 1987; F. Tessitore, "Giorgio Levi Della Vida nella storiografia italiana tra otto e novecento" (Giorgio Levi Della Vida, *Arabi ed ebrei nella storia* içinde, ed. F. Tessitore - F. Gabrieli), Napoli 1984, s. 9-48; a.mlf., *Schizzi e schegge di storiografia arabo-islamica italiana*, Bari 1995, s. 91-145, 183-189, 191-199, 201-203, 205-208; F. Micheli-Tocci, "Giorgio Levi Della Vida 'elzeverista'" (Giorgio Levi Della Vida, *Visita a Tamerlano. Saggi di storia e letteratura* içinde), Napoli 1988, s. 7-22; M. G. A. Guzzo, "Cenni biografici", a.e. içinde, s. 23-40; "Bibliografia su Giorgio Levi Della Vida", a.e. içinde, s. 41-42; G. Garbini, "Lo studioso e il semitista", *Giorgio Levi Della Vida nel Centenario della nascita (1886-1967)*, Roma 1988, s. 7-23; R. Contini, "Gli studi siriaci", a.e., s. 25-39; "L'epigrafista", a.e., s. 41-51; R. Traini, "L'arabista", a.e., s. 53-67; "Bibliografia di G. Levi Della Vida", a.e., s. 67-95; M. Nallino, "Giorgio Levi Della Vida (1886-1967). L'Uomo e Maestro", *OM, XLVIII/6-8* (1968), s. 305-321.

MAHMUT H. ŞAKIROĞLU

LÉVI-PROVENÇAL, Évariste (1894-1956)

Yahudi asıllı Fransız şarkiyatçısı.

Cezayir'de dünyaya geldi. Cezayir Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde René Basset ve Jérôme Carcopino gibi hocalardan Doğu dilleri ve şarkiyat okudu. 1913'te mezun olduktan sonra orduya katıldı ve I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale cephesinde savaştı; yaralanması üzerine İskenderiye'ye, iyileşince de Fas'a gönderildi. Savaşın ardından 1920'de Rabat'taki L'Institut des Hautes Etudes Marocaines'e öğretim görevlisi olarak tayin edildi; burada hayatı boyunca üzerinde çalışacağı temel iki alana, Arapça'ya ve Endülüs-Mağrib (özellikle Berberî) tarihine yöneldi. 1922'de *Les historiens des Chorfa* başlıklı teziyle doktor unvanını

aldı. 1926'da görev yaptığı enstitünün müdürlüğüne ve *Hespéris* dergisinin editörlüğüne getirildi. 1935'te Cezayir, 1940'ta Toulouse üniversitelerine tayin edildi; bu arada bir süre Kahire Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak çalıştı. II. Dünya Savaşı sırasında tekrar askere çağrıldı. 1943-1944 yıllarında hükümet tarafından Londra, Kahire, Kudüs ve Şam'da görevlendirildi. 1944'te Almanlar'ın Fransa'dan çekilmesi üzerine Paris'te Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne İslâm kültürü ve Arapça hocası tayin edildi. 1950'de Institut des Etudes Islamiques'e müdür oldu ve buraya son şeklini verdi. Ayrıca Cezayir'de kurulan le Centre d'Etudes de l'Orient Contemporaine ile de yakından ilgilenerek bu kurumu da canlı bir merkez haline getirdi. Ayrıca kendi teklifiyle başlayan *Encyclopédie de l'Islam*'ın (nouvelle édition) yayımlanmasında görev aldı. 1954'te *Arabica* dergisini kurdu. Hayatının son yıllarını Fransa, İspanya ve Mısır gibi ülkelerin üniversitelerinde ders vererek ve çalışmalarını yayımlayarak geçirdi. Ölümünden (23 Mart 1956) sonra Centre National de la Recherche Scientifique'in (Paris) katkılarıyla meslektaşları ve yetiştirdiği ilim adamları tarafından adına bir hâtıra kitabı çıkarıldı (*Etudes d'orientalisme dédiées à la mémoire de Lévi-Provençal*, I-II, Paris 1962).

Özellikle Murâbitlar ve Muvahhidler dönemleri başta olmak üzere Endülüs ve Mağrib'in siyasî-içtimai tarihi üzerine çalışan Lévi-Provençal, Ortaçağ İslâm tarihiyle ilgili birçok yazmanın tercüme, tahkik ve neşrini gerçekleştirmiştir. Esas itibarıyla filolojik yaklaşım şeklinde olan çalışmalarının zamanla sosyal tarih araştırmalarına yöneldiği ve daha çok Endülüs tarihinde sosyal hayat ve müesseseler üzerinde yoğunlaştığı görülür. Onun telif, tercüme, tahkik ve makale çalışmalarının sayısı 300'e yakın olup birçok eseri

çeşitli dillere tercüme edilmiştir. Makalelerinin çoğu *Encyclopédie de l'Islam*'ın birinci ve ikinci baskılarıyla *Royal asiatique*, *Archives berbères*, *Hespéris*, *al-Andalus* ve *Arabica* gibi ansiklopedi ve dergilerde yayımlanmıştır.

Eserleri. A) Telifleri. *Les historiens des Chorfa. Essai sur la littérature historique et biographique au Maroc du XVIe au XXe siècle* (Paris 1922); *Textes arabes de l'Ouargha: Dialecte des Jbâla (Maroc septentrional)* (Paris 1922); *Les manuscrits arabes de l'Escorial* (III, Paris 1928; Escorial'deki Arapça yazmaların katalogunun III. cildi olup ilk iki cildi Hartwig Derenbourg tarafından yayımlanmıştır [Paris 1884, 1903]); *Inscriptions arabes d'Espagne* (Leyde 1931); *L'Espagne musulmane au Xe siècle: Institutions et vie sociale* (Paris 1932, 1996); *La civilisation arabe en Espagne: Vue générale* (Kahire 1938; Paris 1948, 1961; İspanya'daki İslâm kültürünü ele alan eser el-*Hağârâtü'l-'Arabiyye fi İsbânyâ* adıyla Tâhir Ahmed Mekki tarafından Arapça'ya tercüme edilmiştir [Kahire 1979, 1985, 1994]); *Un recueil de lettres officielles almohades: Etude diplomatique, analyse et commentaire historique* (Paris 1942); *Glossaire pratique de l'arabe du XXe siècle. I. Arabe-français* (Rabat 1942); *Histoire de l'Espagne musulmane I: de la conquête à la chute du califat de Cordoue, 710-1031 J.-C.* (Caire 1944; Müellifin Endülüs tarihini ele aldığı en önemli çalışmalarından biri olan eser, ikinci baskısında genişletilerek *La conquête et l'emirat hispano-umayyade, 710-922, Le califat umayyade de Cordoue, 912-1031 ve Le siècle du califat de Cordoue* başlıklarıyla neşredilmiştir [I-II, Paris 1950; III, Paris 1953; I-III, Paris 1999]); *Islam d'occident: Etudes d'histoire médiévale* (Paris 1948).

B) Tercüme ve Neşirleri. 1. *Extraits des historiens arabes du Maroc. Textes d'explication à l'usage des étudiants* (Paris 1924, 1929, 1948). 2. *Un nouveau texte d'histoire mérinide: le "Musnad" d'Ibn Marzûk* (Paris 1925). 3. *Documents inédits d'histoire almohade. Fragments manuscrits du "legajo" 1919 du fonds arabe de l'Escorial* (Paris 1928). Muvahhidler'le ilgili bazı belgelerin neşri ve Fransızca'ya tercümesidir. 4. *Risâle fi'l-hisbe* (G. S. Colin ile birlikte, Paris 1931). Ebû Abdullah Muhammed es-Sakatî el-Mâlekî'nin eserinin yayımıdır. 5. *Şifâtü Cezîreti'l-Endelüs münte-habe min Kitâbi'r-Ravzî'l-mî'târ fi ha-*

Évariste
Lévi-Provençal

LÉVI-PROVENÇAL, Évariste

beri'l-aqtâr (Kahire 1937). İbn Abdül-mün'im el-Himyari'nin neşrini yaptığı bu eserinin Arapça metniyle birlikte Fransızca çevirisini, *La péninsule Ibérique au moyen-âge d'après le Kitâb ar-Rawd al-mi'târ fi Hâbar al-aqtâr d'Ibn 'Abd al-mun'im al-Himyari* başlığıyla yayımlamıştır (Leiden 1938; metin ve tercüme birlikte ed. Fuat Sezgin, Frankfurt am Main 1414/1993). 6. *Şilatü's-sıla* (Rabat 1937). İbnü'z-Zübeyr es-Sekaffi'ye ait eserin son kısmının neşridir. 7. *Séville musulmane au début du XIIe siècle: Le traité d'Ibn 'Abdun sur la vie urbaine et le corps de métiers* (Paris 1947; 2001). İbn Abdün'un İşbiliye'deki (Sevilla) hayatla ilgili bir risâlesinin Fransızca'ya tercümesidir. 8. *Kitâbü'l-Beyânî'l-muğrib* (III, Paris 1930). I ve II. ciltleri Dozy tarafından yayımlanan İbn İzâri'nin eserinin üçüncü cildinin neşridir. Lévi-Provençal daha sonra, Dozy'nin neşrettiği ilk iki cildi de G. S. Colin ile birlikte tekrar gözden geçirerek yayımlamıştır (Leiden 1948-1951). 9. *Târîhu kudâtî'l-Endelüs* (Kahire 1948; Beyrut 1400/1980; 1403/1983). Nübâhi'nin eserinin tenkitli neşridir. 10. *Cemheretü ensâbi'l-Arab* (Kahire 1948). İbn Hazm'in eserinin tenkitli neşridir. 11. *Kitâbü Ne-sebi Kureyş* (Kahire 1948, 1953 [3. bs.], 1961, 1982). Mus'ab b. Abdullah ez-Zübeyri'nin eserinin yayımıdır. 12. *Şelâşü resâ'il Endelüsiyye fi âdâbi'l-hisbe ve'l-muhtesib* (Kahire 1955). 13. *Müzek-kirâtü'l-Emîr 'Abdillâh* (Kahire 1955). Lévi-Provençal'ın Fez'deki Karaviyyîn Camii'nde ortaya çıkardığı, Girnata'nın son Zirî emîri Abdullah b. Bulukkîn'in hâtıralarını ihtiva eden bir yazmanın tahkiki neşridir (Tibi, s. 7-9). Lévi-Provençal, bu eserin bazı bölümlerini daha önce Fransızca tercümesiyle birlikte yayımlamıştı (*Le "Mémoires" de 'Abd Allâh, dernier roi zîride de Grenade*, I-II, Madrid 1936-1940; *al-Andalus*, III [1935], s. 233-344; IV [1936], s. 29-145; VI [1941], s. 6-54). Mülâf ayrıca kitabı E. Garcia Gomez ile birlikte İspanyolca'ya çevirmiş, fakat neşri kendisi hayatta iken gerçekleştirilmemiştir. Gomez eseri daha sonra Lévi-Provençal'ın yazdığı girişle birlikte yayımlamıştır (*El Siglo XI en l^a Persona: la "Memorias" de 'Abd Allâh, último rey Zirî de Granada, destronado por los Almorávides* [1909] [Madrid 1981]). Eser Amin T. Tibi tarafından İngilizce'ye çevrilmiştir (*The Tibyân: Memoires of 'Abd Allâh b. Buluggin Last Zirid Amir of Granada*, Leiden 1986). 14. *Târîhu İsbâniyyeti'l-İslâmiyye* (Rabat 1934; Beyrut 1956). Lisânüddin İbnü'l-Ha-

tîb'in *Kitâbü A'mâli'l-â'lâm* adlı eserinin Endülüs tarihiyle ilgili bölümünün neşridir (eserlerinin tam listesi için bk. *Etudes d'orientalisme*, I, s. XVII-XXX).

BİBLİYOGRAFYA :

E. G. Gomez, "E. Lévi-Provençal", *Etudes d'orientalisme dédiées à la mémoire de Lévi-Provençal*, Paris 1962, I, s. IX-XV; a.mlf., "E. Lévi-Provençal", *al-Andalus*, XXI/1, Madrid 1956, s. i-xxiii; "Bibliographie analytique de l'œuvre d'E. Lévi-Provençal", *Etudes d'orientalisme dédiées à la mémoire de Lévi-Provençal*, I, s. xvii-xxx; Necib el-Akiki, *el-Müsteşrikûn*, Kahire 1980, I, 293-300; Abdurrahman Bedevî, *Meusû'atü'l-müsteşrikîn*, Beyrut 1984, s. 354-357; Amin T. Tibi, *The Tibyân: Memoires of Abd Allâh Buluggin Last Zirid Amir of Granada*, Leiden 1986, s. 7-9; D. J. Wasserstein, "Evariste Lévi-Provençal and the Historiography of Iberian Islam", *The Jewish Discovery of Islam: Studies in Honor of Bernard Lewis* (ed. M. Kramer), Tel Aviv 1999, s. 273-289; R. Blachère, "Évariste Lévi-Provençal", *Arabica*, III, Leiden 1956, s. 133-135; J. et Dominique Sourdel, "Liste des travaux du Professeur E. Lévi-Provençal", a.e., III (1956), s. 136-146; G. Levi Della Vida, "Évariste Lévi-Provençal (1894-1956)", *OM*, XXXVI/4 (1956), s. 276-279; "Repertorio bibliográfico analítico de E. Lévi-Provençal", *al-Andalus Magreb*, II (1994), Cádiz 1996, s. 257-262.

HİLAL GÖRGÜN

LEV KAS

(bk. AYAMAVRA).

LEVLÂK

(لولاك)

Kutsî hadis olduğu ileri sürülen, "Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım" anlamındaki ibarenin ilk kelimesi (bk. HAKİKAT-I MUHAMMEDİYYE; MUHAMMED).

LEVN

(bk. RENK).

LEVNÎ

(لوني)

(ö. 1145/1732)

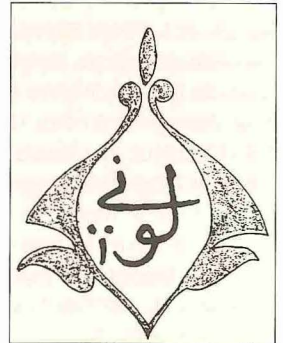
Osmanlı minyatür sanatının son büyük temsilcisi.

Edirne'de doğdu. Asıl adı Abdülcelil Çelebi olup Levnî mesleğinden kaynaklanan (levn "renk") lakabıdır. Genç yaşta İstanbul'a gelmiş ve saraya girip nakkaşhâne-deki ustaların yanında müzehhip olarak yetişmiştir. Ancak daha sonra minyatür

alanında ilerleyerek II. Mustafa zamanında (1695-1703) nakkaşbaşılığa yükselmiş, III. Ahmed döneminde de aynı (1703-1730) görevi sürdürmüştür; vefatında Ayvansaray Mezarlığı'na gömüldüğü bilinmektedir.

Osmanlı sanat ve kültürünün belli bir gelişme gösterdiği Lâle Devri'nde yaşayan Levnî Türk resminde büyük başarılar ortaya koymuş ve bu alana buketler, köşeler ve kenar suları gibi yeni süsleme malzemeleri katmıştır. Onun bazı özellikleri çalışmalarını imzalayıp imzalamamasını dahi önemsiz kılmıştır; zira daha önceki ressamalara göre ayrı bir tarz teşkil eden üslûbu eserin kendisine ait olduğunu te-reddütsüz ortaya koymaktadır. Levnî, İran ve Selçuklu resimlerine eğilim gösteren klasik devir ressamaları gibi efsanevî ve hayalî sûretler yapmamış, tam anlamıyla gerçeği tasvir edip bunu üslûplaştıran bir realist olmuştur. Onu en çok ilgilendiren konular zamanın neşeli hayatını tasvir eden eğlenceler, sâzendeler, rakkâseler ve çiçeklerdir. Resimlerine bakıldığında II. Bayezid devrinden (1481-1512) beri gelen ressamaların eserlerinden daha farklı bir tarza sahip olduğu görülür. Levnî, kendinden önceki ustaların minyatür tarzlarına tamamen yabancı kalmadığı gibi o zamanki Avrupa resim tarzına da yaklaşmış ve Hint resimlerinin karakterini andıran daha realist ve üslûplu bir yol izlemiştir. Çizimlerine eskilerden daha edalı bir hareket vermiş ve birbirine zıt göz alıcı renklerden kaçınarak mor, sarı ve turuncu gibi yumuşak renkler seçip resmin bütünlüğü içinde renk uyumuna dikkat etmiştir. Çarpıcı parlak tonlar yerine rahatlatıcı ve doğacı bir renk zevkinin hâkim olması, zıt tonların dahi âhenk içinde verilmesi ve geniş ölçüde altın yaldız kullanımından vazgeçilmesi onun teknik özellikleri arasında sayılabilir.

Levnî'nin minyatürlerinde klasik düzen anlayışının değiştiği ve kalabalık grupların yer aldığı resimlerde alışılmış minya-

Levnî'nin
imzası